

COVID-19 mõju ELi noortele

Sissejuhatus

Viimastel aastakümnetel on noored olnud majanduskriiside ees kaitsetumad kui teised vanuserühmad. 2007.–2013. aasta majanduskriisi ajal tõusis noorte töötuse määr ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal enneolematule tasemele ning kriisil oli pikaajaline negatiivne mõju selle vanuserühma väljavaadetele. Kui 2020. aastal puhkes COVID-19 pandeemia, kujutas see endast noorte jaoks teistsugust kriisi: majandustegevusele kehtestatud kunstlikud piirangud (näiteks kaupluste ja restoranide sulgemine) mõjutasid eriti sektoreid, kus töötab palju ebakindlate lepingutega noori. Sotsiaalse tegevuse piirangud mõjutasid noorte sotsiaalset arengut ja osalust, haridusasutuste sulgemine aga vähendas nende võimalusi omandada oskusi ja inimkapitali.

Käesolevas aruandes käsitletakse põhjalikult pandeemia mõju Euroopa Liidu (EL) noortele, sealhulgas kirjeldatakse nende olukorda tööturul enne ja pärast pandeemiat. Aruandes antakse ülevaade valitsuste ja ELi tasandi poliitikakujundajate püüdlustest kaitsta noori kriisi tagajärgede eest ning analüüsitakse pandeemia mõju sellele rühmale seoses töökohtade kaotuse, elutingimuste ja vaimse heaoluga.

Poliitikataust

- ELi institutsioonid nägid ette mitmed liikmesriikidele suunatud toetusmeetmed, et aidata leevendada pandeemia mõju ja kiirendada kriisist taastumist. Peamine toetusvahend on taasterahastu „NextGenerationEU“, mille eelarve on 750 miljardit eurot laenude ja toetustena liikmesriikidele.
- ELi noortestrategia raames oktoobris 2020 kasutusele võetud tugevdatud noortegarantiiga, mille eesmärk on pakkuda noortele töövõimalusi, laiendati määratlust „noored“ nii, et see hõlmaks vanuserühma 15–29 eluaastat (varem hõlmas see 15–24aastaseid).
- Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas, mille Euroopa Komisjon esitas 2021. aasta märtsis, seati eesmärgiks vähendada mittetöötavate ja mitteõppivate

noorte osakaalu 15–29aastaste vanuserühmas 12,6%-lt 2019. aastal 9%-le 2030. aastaks. Liikmesriigid, kus mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal on keskmisest suurem, peavad kulutama vähemalt 12,5% kõigist Euroopa Sotsiaalfond+ vahenditest, mida nad saavad, noortele, eelkõige noortegarantii rakendamisel.

- Riigi tasandil tunnistasid valitsused ebaproportsionaalset mõju, mida kriis on avaldanud noortele, ning kehtestasid meetmed, mille eesmärk on tagada noorte haridustee jätkumine, pakkuda töökohapõhist õpet ja parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele.

Peamised tähelepanekud

- COVID-19 pandeemia avaldas noortele, nende tööhõives osalemisele, töö- ja elutingimustele ning vaimsele heaolule kahjustavat mõju.
- 2019. aastal töötas enamik noori majutus- ja toitlustussektoris (13%), järgnesid hulgi- ja jaekaubandus (11%) ning tervishoid ja sotsiaalhoolekanne (11%). Et kaks esimest olid nende sektorite hulgas, kus tegevus pandeemia ajal enim vähenes, oli neis sektorites töötavatel noortel suurem oht kaotada töökoht, nagu ka ajutiste (36%) ja osalise tööajaga (22%) lepingute alusel töötavatel noortel.
- 2020. aastal suurenes 15–29aastaste töötuse määr 2019. aastaga võrreldes 1,4 protsendipunkti võrra 13,3%ni ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal 1,2 protsendipunkti võrra 13,6%ni. See oli suurem kasv kui vanemate rühmade puhul.
- Töötud või tööturult eemalejäänud noored kogesid kõige tõenäolisemalt eluasemega seotud ebakindlust (2021. aasta kevadel 17%), toimetulekuraskusi (43%) ning säästude puudumist (39%). Üle poole neist elas aga koos oma vanematega, mis andis osale haavatavatest noortest kindlustunde.

- Noorte eluga rahulolu suurenes 2020. aasta kevadest suveni, kui liikumispiirangud vähenesid, kuid langes piirangute taastudes 2021. aasta kevadel seni madalaimale tasemele.
- Ka noorte vaimse heaolu tase oli madalaim 2021. aasta kevadel: koolide sulgemine avaldas neile tugevat negatiivset mõju. Seevastu töökohtade sulgemisel oli noorte vaimsele heaolule positiivne mõju. Noorte naiste vaimse heaolu tase oli madalam kui noortel meestel ning oluliselt väiksema heaoluga seostati töötust.
- Noorte usaldus ELi vastu oli suurem kui nende usaldus valitsuse vastu ja suurem kui vanemate inimeste usaldus ELi vastu. Usaldus ELi vastu suurenes 2020. aasta suvel ja vähenes 2021. aasta kevadel, kuigi jäi kõrgemaks kui 2020. aasta kevadel. See ei olnud aga seotud piirangutega, mis viitab sellele, et ELi meetmed, näiteks päästepakett, võisid mõjutada noorte seisukohti.
- Riikide poliitikameetmed keskendusid töötuse ennetamisele ja tööandjate abistamisele palkade maksmisel. Oluline roll oli lühendatud tööaja rakendamisel, kuigi enamik neist töökorraldustest ei olnud konkreetset noortele suunatud.
- Selleks et soodustada noorte haridustee jätkumist, aidati haridusteenuste osutajatel muuta teenused veebipõhiseks ja parandada digitaristut. Osa riike aitas ka noortel parandada oma digioskusi, pakkudes juurdepääsu seadmetele ning suurendades üliõpilastele antavat rahalist abi või laene.
- Käivitati mitu meetet, et tagada noortele spetsialistidele, üliõpilastele ja äsja kõrgkooli lõpetanutele pandeemia ajal lihtsam ja laialdasem juurdepääs sotsiaalkaitsele.
- Kogu Euroopas teatati suurenenud vajadusest vaimse tervise teenuste järele, kuid sellega kohanemine oli keeruline. Paljud selle valdkonna sekkumismeetmed keskendusid teenuste veebipõhiseks muutmisele ja uute internetiteenuste või tugitelefoni kasutuselevõtmisele.

Poliitikasoovitused

- Euroopas on põlvkond noori, kes kannatavad endiselt eelmise kriisi tagajärgede all ja keda on nüüd mõjutanud teine, väga erinev kriis. On risk, et võimalused muutuvad veelgi ebavõrdsemaks, millega kaasneb ebaõigluse ja usaldamatuse tunne.
- Noorte halba vaimset tervist, mis tekitas mitmes liikmesriigis muret juba enne pandeemiat, võib kirjeldada kui kriisi ning vaimse tervise teenused ei jõudnud pahatihti kõige haavatavateni. Vaimne heaolu ei pruugi taastuda nii kiiresti kui majandusnäitajad, mistõttu on vaja suuremat poliitilist tähelepanu ja paremaid teenuseid.
- Paljude poliitiliste sekkumiste eesmärk oli toetada üleminekut digitaalteenuste osutamisele, samas aga oli paljudel noortel raskusi teenustega, mis olid üksnes veebipõhised, eelkõige hariduse valdkonnas. Teenuseosutajad teatasid ebavõrdsuse ja motivatsioonipuudusega seotud probleemidest. Kõiki teenuseid ei ole võimalik osutada digitaalsel kujul, mistõttu on lisaks digitaalteenuste pakkumisele oluline parandada tugisüsteeme üldiselt.
- Enamik tuvastatud poliitikameetmetest olid ajutised meetmed, sealhulgas lisatoetus ja tõkete kõrvaldamine. Selleks et vähendada noorte haavatavust kriiside suhtes, on vaja pikemaajalisi meetmeid, näiteks püsivalt paremat juurdepääsu tööturule ja meetmeid töökohakindluse suurendamiseks. See võib suurendada vastupanuvõimet tulevastele kriisidele.

Lisateave

Aruanne „Impact of COVID-19 on young people in the EU“ (COVID-19 mõju ELi noortele) on saadaval veebiaadressil <http://eurofound.link/ef20036>

Teadusjuht: Eszter Sándor

information@eurofound.europa.eu